

באח צעיר אם יכול לישא אשה קודם אחיו הגדול כשאחיו מקפיד

י"ח אלול תשכ"ב.

נשאלתי מהגאב"ד דשארמאש שליט"א באח צעיר שנזדמן לו שידוך הגון ואבי הכלה רוצה דוקא שישאנה תיכף ולא יחכה עד שיזדמן לאחיו הגדול שידוך וישא תחלה משום שרוצה שישא קודם שימלאו לו עשרים שנה והאח הגדול מצטער מזה אם רשאי הצעיר לישא תחלה ואם האב רשאי לעזור להצעיר כדרך האב לבנו.

והנה פשוט לע"ד דאף לכתחלה יכול אח צעיר לישא אשה אף שאחיו הגדול לא נזדמן לו עדיין אשה לישאנה כי הרי הוא מחוייב לישא אשה ואיך שייך שלא יקיים חיובו בשביל שאחיו הגדול לא מקיים ואף שמה שאינו מקיים הוא מצד האונס שלא נזדמנה ההוגנת לו מ"מ לא שייך שלכן יתבטל גם הצעיר ממצותו איזה זמן בלתי ידוע. וכ"ש שהאשה שנזדמנה להצעיר אינו רוצה אבי האשה לחכות משום שרוצה שהחתונה תהיה קודם שנמלאו לו עשרים שנה ואם לא יתבטל הענין משום שאינו רוצה בחתן שיהיה יותר מבן כ' שנה והוא שידוך הגון שודאי אין עליו להפסיד ענין חשוב בשביל זה. ומה שראיתי איזה מחברים הביאו מהש"ך יו"ד סימן רמ"ד ס"ק י"ג לאסור הוא טעות גמור שהש"ך בשם הב"ח איירו בשעומדין שני האחים לעשות נישואין שכבר נשתדכו שניהם והנידון הוא רק לענין כבוד איזה נישואין יעשו תחלה שמחדשין שיעשו נישואי הגדול תחלה אף שהקטן גדול בחכמה שמפירשי גי"ז הוא בכלל מה שא"ר אמי בישיבה הלך אחר חכמה במסיבה הלך אחר זקנה שפרשב"ם במסיבה של משתה וה"ה לנישואין שאין הכוונה לסעודת נישואין דהוא מסיבה של משתה דמה לנו בשביל מה עושין המשתה אלא הפירוש וה"ה למעשה הנישואין וכן פ"י אף בלשון הטור והש"ע מסיבה של משתה או של נישואין עיי"ש בב"ח שהאריך ונאמר דין זה ביו"ד בהלכות כבוד ת"ח אבל באם הגדול אין לו עדיין אשה לישאנה אף שהגדול הוא גם ת"ח גדול ממנו אינו צריך לחכות עד שישגי הגדול אשה דאף איש פשוט אין לו לבטל מצותו בשביל ת"ח. וגם הא כבוד לא שייך אלא בקדימה כשיכולין תרוייהו לעשות ולא כשאחד מהן אין יכול לעשות עתה וכהא דאיירי התם במסיבה דמשתה. ובנות צלפחד נזדמנו לכולן למי להנשא בזמן אחד ולכן השיאו אותן לפי גדולתן דמסיבה הלך אחר זקנה

והנה ראייה מוכרחת מהא דקידושין דף ס"ד דהמקדש את בתו סתם אין הבוגרות בכלל ומוקים לה בגמ' דשויתיה הבוגרת שליה ואמרה ליה קידושי שלך אפ"ה לא שביק אינש מצוה דרמיא עליה ועביד מצוה דלא רמיא עליה הרי מפורש דמקדש את בתו קטנה ממש קודם שמישיא בתו הבוגרת ואם היה איזה איסור או אף קצת עולה הי"ל לקדש את בתו הגדולה קודם, והתם הא החיוב שעל האב לקדש בתו קטנה אינו יותר מלהשיא בתו גדולה דבנותיכם תנו לאנשים שהביא רש"י הוא גם

על גדולה דהא עישור נכסים איכא נמי לגדולה והוא בשביל מצוה זו דתנו לאנשים והכוונה הוא רק דמצוה דקטנה רק עליה רמיא ומצוה דבוגרת גם עליה בעצמה רמיא דיש לה דעת כדפרש"י שם אבל ודאי כשישיא את הבוגרת ג"כ יקיים מצוה ומ"מ אמרין דהוא חזקה על כל אדם שכוונתו לקדש את הקטנה שמוטלת יותר עליו מהגדולה ואף שעיקר הדבר דלא ישיא הצעירה נאמר בבנות, וכ"ש באחין שהחיוב על הצעיר הוא רק נישואי עצמו ואין עליו שום חיוב לנישואי אחיו שודאי אין לו למנוע ממצותו בשביל שאחיו עדיין לא נשא. ומש"כ התוס' /קידושין/ בשר"ת בדף נ"ב דבאמר בתך מקודשת לי סתמא אף בלא שדיך יש לנו לומר דקידש הגדולה משום דלא יעשה לתת הצעירה פשוט דאינו משום איסור דמפורש בגמ' שם דליכא איסור אלא משום דכן דרך העולם שלא יקדשו הצעירה קודם הגדולה ואיירי כששתיהן שוות ששתיהן קטנות דרמיינן עלייהו או שתיהן גדולות דשויהו לשליח דלכן הגדולה קודם. ולכן ברור שאח הצעיר אין לו להמנע מלישא בשביל אחיו ומה שאומר אחיו שהוא צער גדול מזה שישא הצעיר אדרבה אסור לו להצטער מאיסור קנאה, והאב רשאי לעזור לבנו הצעיר, אך אם אומר האב שחושש שיחלה בנו הגדול מזה אין לו לעזור, אבל אין לאסור להצעיר אף באופן זה דכי שייך לחייב לאחד כשיאמר לו חברו שאם לא יתן לו חפץ פלוני במתנה יחלה מזה שיתן לו החפץ כדי שלא יחלה דהא איהו מתחייב בנפשיה שאין לו להתחלות מזה ואם הוא באופן שאין עליו חיוב מצד מצות צדקה ודאי אין לחייבו לזה ליתן את שלו בשביל זה שרוצה בדבר שאין לו לתבוע מדינא וכן הוא ממש בעובדא זו שאין לאסור להצעיר מלישא כדינו וחיובו ועוד להפסיד בשביל שכן רוצה הגדול ואומר שיחלה ע"י זה.

ומה שרצה כתר"ה לומר דאולי יש להצעיר להמנע משום שהוא בושט עבור הגדול והוא כעין הלבנת פנים שהוא איסור חמור, הנה גם לענין הבושט הוא רק שבעצמו מתבייש מזה דהא הרבה יש שמתאחרין מלישא בשביל הרבה טעמים אם בשביל שיש שרוצים ללמד שחושבין שאחר הנישואין שיהיה רחים בצוארו לא יוכל ללמד כדאיתא בקידושין דף כ"ט אם בשביל ענין פרנסה שרוצין להסתדר באיזה אומנות וכדומה ויאמרו גם עליו שיש לו איזה טעם. וגם הא כשירצה לאחותי דרגא כעצת חז"ל ביבמות דף ס"ג ישיג אתתא ואיך שייך שיעכב לאחיו בטענה שבושת הוא לו, במה שרוצה להתגאות ולחכות עד שיזדמן לו אשה חשובה שתצוה בו. וגם מסתבר שלא שייך לאסור לאדם מלעשות עסקיו וכל צורכי גופו בטענה שאחד יתבייש ע"י זה במה שהוא לא הצליח כמותו. ולכן איני רואה שום איסור ואף לא שום דבר שלא כהוגן בזה שישא הצעיר תחלה ואדרבה זכה במצוה רבא דנישואין ופ"ר שחייב בן עשרים ולא יצטרך לבקש זכותים להנצל מהעונש דאמר רבא ותנא דב"ר ישמעאל והוא דבר ברור לדינא.

משה פיינשטיין